

Az idő vasfoga

Bemutató a Kiszínházban

Minden madarak között legesleginkább a veréb méltó a sajnálatra; szürke és azótt, repülése esendő botladozás a levegőben, járása pedig legfeljebb ugrálásnak minősíthető. Megnyilatkozásai csiripelések és csiripolások. Egyszóval a veréb, mint ornitológiai fogalom, maga a szürke középszer.

A vagány pedig ugyebár vagánykodik, extrán vagy kevésbé, de vagánykodik léthelye szellemének megfelelően. Egy elképzelt kisvárosban (nevezük Tiszaujvárosnak; megtehetjük, mert ebben a komédiában is így nevezik) például úgy, hogy államcsúszást, markecolást. (Markecolás: részeg egyedek kifosztása kocsmában és kocsmán kívül is...) A fentiekből már kitűnik, hogy a vagány nem veréb; ha pedig verebekkel vitatkozóban jut el odáig, hogy be kell ismerje madárságát, a szatíra birodalmába értünk.

Csurka darabjának utolsó hangjai: Bimbi, a pesti vagány — a megyei lap munkatársa, bőftönviselt markecoló, főellenőr, pózör, két civil felesleg banktisztviselőnek hitt és becsületben kugligolyóvá kopaszodott férje, és még száz más, aminek csak-akarjuk-szerepét eljátszani tudó figura — harsányan csiripolni, csiripelni kezd. Bánatában. Kétségbeesésében. Letargiájában. Le szeretne volna buktatni legjobb barátját, példaképét, a markecolás sokszorosan bőftönviselt, ám ennek ellenére legzenélőbb művészt, Kenéz Pált, aki dr. Kenéz Pál (a címhez nem kell más csak egy harnis diploma, a büntény neve: okirathamisítás...) mezében küzdött fel magát. Igaz ugyan, hogy akarata ellenére — az országos kijózanító és gyomor-mosó intézet igazgatói széke.

És? És nem sikerül lebuknia. Mert?

A válasz roppant egyszerű. Az áldoktorról tudják oda-főnn, hogy diplomáját nem az orvosgyógyászat, hanem valamelyik bentlakásos állami intézetben (a kötelező egyenruha csikós!) szerezte és nem a medicina tárgyköréből, hanem annak egyfajta rokonszakmájából, amit úgy nevezünk: markecolás. A rokonszakma kifejezés ez esetben úgy értendő, hogy a professzionista markecoláshoz is szükség van némi orvosi ismeretre; vagyis, hogy a páciens szervezetének és az alkohol reá gyakorolt hatásának élettani hatásait ismerni kell. Nem beszélve a mélylélektanról! Nem beszélve a környezettanulmányok fontosságáról, és másról sem.

Csurka István évtizede múlt már, hogy ezt a darabot írta. Országunk azóta sokban előrelépett. Előbbre kerültünk — sajnos! — az egy gyomorra jutó alkohol, és az egy gyomorra jutó mosás tekintetében is. Am ez csak egyik bizonyítéka a komédia aktualitásának. A másik a fontosabb. Figyelmeztetése a szélhámia elleni küzdelem szükségességére, arra, hogy Hodácsok és Köpenicki kapitányok közöttünk is támadhatnak, ha nem figyelünk fel rájuk idejében.

Talán az eddig elmondottakból kitűnik, hogy *Az idő vasfoga* című és komédiának nevezett színdarab valóságos lényegét tekintve: szatíra is.

A Kiszínházban viszont komédiát játszik a társulat. Vigjátékot. Ennek következtében el is veszik az egyébként dicsőrendő előadás jó néhány fontos gondolat, letompul a dolgok éle. Az áldoktor ugyanis már a játék elején megjátszta a közönséget. Valódi pesti vagányok feltehetően nem látszanak ennyire puhának és tétovának, mint itt. Hiszem, hogy az áldoktorok valódiabbaknak szeretnénk látszani az

Hernádi Oszkár felvétele

Király Levente (Kenéz) és Kátay Endre (Bimbi) a második felvonásban

igaziaknál, s el is játsszák ezt. Szerencsére azonban a játék további menetében visszabilen az egyensúly. A második és a harmadik felvonás egységes és a Léner Péter felfogása szerinti koncepcióban pontos is. A rendező kicsikét lefokozza ugyanis ezt a fajta vagányságot, amit a Pestről vidékre szerencsét próbálni leruccant vagányok képviselnek.

Kenéz Pált, a pesti markecolót *Király Levente* játssza: az első felvonásban tovább, a figura karakterét keresve, a másik kettőben viszont kitűnően, néha briliánsan. Partnerrei közül *Kátay Endre* neve kívánczik előre. Az általa formált pesti vagány: remekelés. Néhány harsány hangtól eltekintve (az alakítás egésze olyannyira lenyűgöző, hogy kákn való csomót keresnek minősíthető ez a sóhajlásnyi kifogás) maradéktalanul oldja meg ezt a szerepet. Bimbi néha annyira vagány tud lenni Kátay bőrében, hogy a néző eltö-

reng — ha ez valóban ilyen figura, akkor kérdés, miként bukna le a hozzá hasonló. *Markovits Bori* nagyszerűen érzi a játékot; két és fél óra alatt nagy utat kell bejárnia a kisvárosi libuskaságtól a nagyvárosi proccsáig, de ebben is, abban is hihető nyújt. Villanásnyi szerepében emlékeztet *Nagy Zoltán*. A bugyuta völgegyéből lett ötvénzedik alkoholista alakja egyfelé út: Nagy Zoltán kevés szóval megírt szerepében ezt is el tudja játszani. A többi szerepben *Gurki Istvánt*, *Zámori Istvánt*, *Szabó Istvánt*, *Garay Józsefet*, *Egerváry Klárát*, *Raszler Ilidkót*, *Zádori Istvánt* és *Szakonyi Jánost* látjuk. Nem az ilyenkor szokásos felsorolás miatt írom a nevüket; valóban játsszák ezeket a figurákat, és jól játsszák.

A díszletet *Makai Péter* tervezte, a jelmezeket *Vágölygi Ilona*. Az utóbbiak tetszettek jobban.

Petri Ferenc

Iskolák, óvodák, bölcsődék panelből

A HIOB-program lehetőségei

Gyakori beszédtema az emberek között: elkészül egy új lakótelep, s még jó ideig hiányoznak a kapcsolódó létesítmények. Magyarán, nincsenek üzletek, nincs fodrász és Patyolat, s a legkellemetlenebb, nincs a közelben iskola, óvoda, bölcsőde. Jó ideig gondot okozott ez Szegeden is, az új városrészekből villamos, buszon hozták a belvárosi iskolákba gyerekeiket a szülők, óvodai, bölcsődei hely sokkal kevesebbnek jutott, mint ahányan azt igényelték volna. A feszültség levezetésére, a gondok orvoslására, a DELÉP hasznos ötlettel hozakodott elő: építsünk iskolát, óvodát, bölcsődét házigyári elemekből!

A felelős tanácsi szervek is foglalkoztak az ötlettel, s célravezetőnek találták. A házigyári technológia, a vázas, paneles építkezési mód alkalmazásával ugyanis az eddiginél lényegesen gyorsabban, legkésőbb egy év alatt elkészülnek a lakosság számára oly fontos intézmények (építési költségük az előzetes kalkulációk szerint 12 százalékkal magasabb, mint a korábbi, kiskapcsolásos építkezéseké). 1978-

tól már e módszerrel épülnek a gyermekintézmények, létesítjük helyét, idejét a HIOB-programban (a házigyári iskola, óvoda, bölcsődeprogramban) már előre meghatározták.

Az első, kísérleti jellegű HIOB-óvoda már elkészült a Tabán utcában. Másodikként a dorozsmai 12 tantermes iskola mellett egy 100 férőhelyes, hárompavilonos, közlekedőfolyosókkal összekötött óvoda épül majd. Kiviteli terve most készül, a paneles összerakását már az idén elkezdik. A dorozsmaiak köztük a Barátság utcai új lakótelep lakói már bizonyára nagyon várják az óvodát. Előzetesként elmondható: alapterülete 731 négyzetméter lesz. A foglalkoztató termeken kívül fürdőt, ebédlőt, melegítőkönyhát, orvosi szobát, szárítót és vasalóhelyiséget is magába foglal. A DELÉP garantálja, hogy ideiglenesen azaz 5 millió 740 ezer forintért felépíti. A teljes költség ennél magasabb lesz, hozzá kell számítanunk még a több mint 2 milliós közműköltségeket is.

A dorozsmaiaknak tehát minden okát adott a bizakodásra, jövőre már keve-

Szakközépiskolák és vállalatok

A középfokú képzési célú szakközépiskolák, valamint a vállalatok, szövetkezetek, intézmények együttműködéséről jelent meg a Magyar Közlöny legújabb — 34. számában az oktatási és a pénzügyminiszter együttes rendelete, a tavalyi minisztertanácsi határozat végrehajtásaként. A rendelet kidolgozásánál figyelembe vették az együttműködés már meglévő legjobb formáit.

Növekszik a kiskereskedelem forgalma

A kiskereskedelmi forgalom az első negyedévben 12,3 százalékkal — ezen belül márciusban 16,8 százalékkal — növekedett a múlt év azonos időszakához képest. Három hónap alatt több mint 56,5 milliárd forintot költött élelmiszerekre, vendéglátásra, ruházati és vegyes iparcikkekre a lakosság — közölte a Belkereskedelmi

Minisztérium most megjelent áruforgalmi jelentése.

Az első három hónapban különösen a vegyesipar-cikk-forgalom növekedett a javuló kínálat, részben a kiugróan magas személygépkocsi értékesítés eredményeként. Az első negyedévben például 32 200 gépkocsit adtak el, 7800-zal többet, mint a múlt év azonos időszakában.

Lengyelek között a Tiszatáj stábjja

Itthon még gyümölcsfákat fenyegető fagyokat jósol a rádió, Varsóban viszont szákrázó reggeli napsütés fogadja a Báthory expressz álmos utasait. Fények, színek, zajok mindenütt. S néhány száz méterrel odébb magasodik előtűnik a Kultúra és Tudomány palotájának százharmincöt méter magas monumentális épülete. Nem tudunk szabadulni a gondolatától: a romokon élet teremődött. A látványosan széles és tágas utca, a Marszalkowska, a város fő útjére. Hatalmas bevásárlóközpontok, korszerű lakóházak sora zárja le a láthatárt. Annál szívszorítóbb képet adnak a kisebb utcácskákban még látható, romokra és rombolásra emlékeztető tüzfalak.

A Varsói Magyar Kulturális Intézet, melynek meghívására a Tiszatáj szerkesztője (Vörös László) szerkesztő, Annus József főszerkesztő-helyettes és Olasz (Sándor) Lengyelországba látogat, előnyös, nagy forgalmú helyen székel. A magyar könyveket, újságokat, népművészeti tárgyakat árusító bolttól a nyelvi laboratóriumig, az irigylésre méltó vitató- és előadótérrel mindennel ellátott intézetre a házigazdák, *Hegedűs Bite* Dániel igazgató és helyettese, a Tiszatájban is gyakran szereplő *Lagzi* István, joggal lehetnek büszkéek.

Az írókból, szerkesztőkből, a magyar kultúra iránt érdeklődőkből álló közönséggel az intézet rendezte Tiszatáj-estetn meglepően jó kapcsolatot sikerül teremteni. A Tadeusz Olszanski által bámulatos eleganciával és tájékozottsággal vezetett műsorban magyar klasszikusok (Ady, Juhász Gyula) művei mellett Illés Gyula, Farkas Árpád, Kovács István és Simai Mihály versei hangzanak el neves lengyel színészek előadásában. Anus József Egyenközü vonalak című novellája is érte fülekre talál. Az est után pedig izgalmas beszélgetésre, tartalmas eszmecsere kerül sor.

Időmilliomosok persze nem vagyunk, s ha valami feszültséget okoz, akkor az az idő és energia kibeküthetetlennek látszó ellentéte. A Varsói óvárosba — azonban nem lehet nem elmenni. Itt is kitűnő kalauzunk van, Jerzy Robert Nowak történelmes, a magyar történelem és irodalom szakértője, a kapcsolatok szervezésének lelkes munkása. Az olasz Canaletto XVII. századi képe alapján újjáépített óvárosi főter (piactér) látványát, hangulatát nehéz lenne leírni. Az erőfeszítést, a múlt értékeinek példás megőrzését emeljük ki inkább. Csak nagyszabású, anyagilag is megalapozott program biztosíthatja a lengyel műemlékevétele eredményeit. (A királyi palota helyreállítása egyébként most folyik.)

Polak, Wegier dwa bratanki... — Magyar, lengyel kismert szállóige nem hangzatos, elcsépett, üres mondas, egy Visztula-parti parasztvárosban (Dobryń) is bebizonyosodik. Nem mindennapi fogadtatásban van részünk: a parasztszönyegből alakult kórus dallal közönséget a szegedi vendégeket. De az igazi meglepetés mégis a tanácselnök által tartott kiselőadás a lengyel-magyar irodalmi kapcsolatokról. A kedves városkából

még visszaautóztunk Varsóba. Jó ideig a hosszan, kényelmesen, sík területen kanyargó Visztula partján robbog a kocsi.

A régi magyarok, külföldön tanuló diákok még Boroszlónak nevezték az Odera (Odra) partján elterülő, több mint félmillió lakosú várost, Wrocławot. Míg Varsóból Wrocławba utazunk, az ország méreteivel kényeszerű munkára fantáziánkat. Ebben a nyüzsgő, eleven városban az *Odra* című folyóirat vendégei vagyunk. (Az Odrát a legjobb irodalmi havilapok között emlegetik Lengyelországban.) Az Irodalmi és Zenei Klubban tartott estén is Waldemar Kotowicz főszerkesztő mutatja be a Tiszatáj. (A terem falain — a kollektív nagyságot illetően is — elbűvölő cíteragyútemény.)

Alsó-Szilézia központjában egy napot töltünk, csupán. Megesdáljuk a főter, görög épületeit, ellátogatunk a nyomdába, és kellő irigység-gel szemléljük a korszerű fényszedési eljárásokat. S indulunk is tovább, a szléczi iparközpontba, Katowicebe. Itt már nincsenek műemlékek, a nehézipar szigorú racionalitása alá rendelődik minden. Néhány napja még a magántulajdon meghatározta lengyel mezőgazdaság jellegzetes vidékét láttuk. Most pedig a lengyel szocializmus egyik büszkesége tűnik föl. Katowicehez közvetlenül legalább hat hét város kapcsolódik. Ezek összlakossága a másik millió felé jár. A környező városok persze rendkívül zsúmkert szállóige nem hangzatos, elcsépett, üres mondas, egy Visztula-parti parasztvárosban (Dobryń) is bebizonyosodik. Nem mindennapi fogadtatásban van részünk: a parasztszönyegből alakult kórus dallal közönséget a szegedi vendégeket. De az igazi meglepetés mégis a tanácselnök által tartott kiselőadás a lengyel-magyar irodalmi kapcsolatokról. A kedves városkából

Olasz Sándor

A KSZV együttműködése szovjet intézettel

A Kenderfonó és Szövőipari Vállalat a legtöbb termékét a Szovjetunióba szállítja. Nemcsak az exporttal kapcsolatos az együttműködés, hanem a KSZV műszaki fejlesztésében is egyre nagyobb szerepet játszanak a különböző szovjet gépek és berendezések. Jelentős az a tény is, hogy világviszonylatban Szovjetunió termeli a legtöbb rostkendert: a természetessel kapcsolatos kutatások és fejlesztések tapasztalatait mi is hasznosítjuk.

Az áruforgalmi kapcsolatokon kívül a KSZV közvetlen műszaki-tudományos együttműködést is kiépített. Ilyen kezdeményezés eredményeként járt hivatalos delegáció a napokban Szegeden. A delegáció vezetője a Szovjetunió Hancsrosti Kutató Intézetébe, és a gép- és kísérleti intézetbe.

I. Zs.